

Kurikulum suvremenog odgoja i škole: metodologija i struktura

Vlatko Previšić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za pedagogiju

Sažetak

Nacionalni kurikulum odgoja i obrazovanja danas je primarna tema svake prosvjetne politike, školske prakse, kulture, socijalizacije i, naravno, znanstvene pedagogije. Pedagoški osmišljen kurikulum najbolje se zrcali u aktualnoj obrazovnoj politici jedne zemlje, ali i u stručno postavljenoj metodologiji i strukturi njegove izrade. Stoga su određene cilja odgoja; zadataka obrazovanja; nastavnih sadržaja i programa; uloge i osposobljenosti nastavnika; pedagoške tehnologije rada te objektivne evaluacije učinaka ozbiljan pedagoški i interdisciplinarni posao. Shvaćanje pritom današnjeg društvenog konteksta kurikularne strategije čini polazište koje se ne može zaobići u pluralno otvorenom svijetu. Školski kurikulum — kao svojevrsni racionalni društveni konsenzus i optimalni put odgoja, obrazovanja i formiranja jednog fleksibilnog identiteta modernog građanina — mora uzeti u obzir mnoga i različita filozofska, društvena, tehnička, kulturološka te pedagoška iskustva, znanja i kompetencije. U sukonstrukciji i provođenju kurikuluma sudjeluju mnogi organizirani i prikriveni činitelji. On je živo tkivo i otvorena knjiga u koju stalno treba upisivati nove sadržaje. Stoga sve instance odgoja i obrazovanja, a osobito škola, trebaju biti humane i kreativne zajednice koje ljudima pomažu da odrastu i djeluju u cjelokupnoj punini svoga individualnog i socijalnog bića. O tome govori ovaj članak, držeći se pritom, na ograničenu prostoru, tek osnovnih polazišta i naznaka metodologije i strukture izrade kurikuluma suvremenog odgoja i škole.

Ključne riječi: kurikulum, odgoj, socijalizacija, škola, struktura, metodologija, kurikularni koncepti i vrste, standardi obrazovanja, sukonstrukcija kurikuluma, nastavni plan i program, nastavna tehnologija, učitelji, kreativnost

Summary

CURRICULUM OF MODERN EDUCATION AND SCHOOL: METHODOLOGY AND STRUCTURE

Vlatko Previšić
University of Zagreb Faculty of Humanities and Social Sciences, Croatia
Department of Pedagogy

A national curriculum of education is today a primary topic of every educational politics, school practice, socialisation process, and of course of pedagogy as science. A transparent and up-to-date educational politics of a country mirrors in the best way the curriculum as well as its expertly defined methodology and the structure of curriculum development. Consequently, it requires a serious pedagogical and interdisciplinary work to define goals and tasks of education, teaching contents and programmes, roles and competence of teachers, techniques of pedagogical work and objective students' evaluation. Understanding the social context of a curricular strategy is the starting point that can not be missed out in a plural, open world.

A school curriculum - as a kind of a rational social consensus and an optimal way to educate and form a flexible identity of a modern citizen - has to take into consideration a lot of different philosophical, social, technical, cultural and pedagogical experience, knowledge and competence. There is a number of organised and hidden factors that take part in the co-creation and implementation of the curriculum. The curriculum is a living tissue, an open book which new contents can be permanently added to. This is why all instances of education, especially schools, should be human and creative communities which help people to grow up and to act in the full potential of their individual and social beings. The paper discusses those aspects, focusing, in the limited space, on the basic starting points and guidelines of methodology and structure in developing a curriculum of modern education and school.

Key words: curriculum, education, socialisation, school, structure, methodology, curricular concepts and kinds, educational standards, co-creation of a curriculum, teaching plan and programme, teaching technology, teacher, creativity.

Kurikulum je danas vrlo često upotrebljavana riječ, i to ne samo među pedagogima, nego i u općekulturnoj javnosti. Njegovo se značenje u odgojno-obrazovnoj domeni, međutim, istodobno tako različito tumači, čak i u stručno-znanstvenom establishmentu, da su nam ponekad nužna osnovna povijesna polazišta i objašnjenja pojmovnog, terminološkog i kategorijalnog instrumentarija. Ovdje ćemo samo naznačiti moguće odgovore na pitanja zašto, otkada i otkuda kurikulum; ima li kurikulum svoju filozofiju; što je on u pedagoškoj teoriji i praksi; koje su aktualne vrste kurikulumu; što čini njegovu strukturu i sadržajne sastavnice; kakva je metodologija njegove izrade; što obuhvaća nacionalni kurikulum i kakav je njegov odnos spram internacionalnoga; koji su njegovi dometi i praktična ograničenja; kakav je i postoji li uopće kurikulum suvremene hrvatske škole; kurikulum i nacionalni obrazovni standardi; je li današnji učitelj primjeren suvremenom (kurikularnom) trenutku; koje su implementacijske etape kurikularnih promjena; kome treba, i koga još zanima kurikulum, itd., itd.

Pokušaji pojmovno-sadržajnog određenja

Samo izvorno značenje riječi *curriculum* u latinskoj etimologiji je tijek, slijed (osnovnoga planiranog i programiranog događanja) koji opisuje relativno optimalni put djelovanja i dolaska do nekoga cilja. To je usmjereni pristup kretanju do najpovoljnijih rezultata postavljenih u nekom području rada koji sadržava nekoliko osnovnih procesa: planiranje— organizaciju— izvođenje— kontrolu. Kurikulum iskazuje sveobuhvatnost predviđanja i zasnivanja sadržaja, puteva i načina dolaženja do nekoga cilja vodeći pritom brigu o mogućim prikrivenim utjecajima s kojima uvijek treba unaprijed računati. To je uvijek onaj vječni sukob tradicionalnoga i

modernoga, naprednoga i nazadnoga, konformističkoga i kreativnoga u kojem se ni jedno od toga ne može u cijelosti odbaciti nego razložno ugrađivati u postizanje željenoga cilja. Kurikulum je trajno svojevrsni konsenzus koji određuje elementarne standarde i slijed kojim se objektivno mogu postići zacrtani dosezi, ali koji ne sputavaju one koji su u bilo čemu sporiji ili brži. Humano-socijalna dimenzija kurikuluma osobito je važna kada je riječ o pedagoškom tremanu nekih djelatnosti koje inače može zasjeniti efemerno i usko pragmatičko gledanje ostvarenja zacrtane svrhe ili cilja.

U pedagoškom razmatranju pojma kurikulum moramo se vratiti još u kasnu antiku, kada on u drugim formama znači opseg znanja i vještina koje mladež treba usvojiti i njima ovladati, kao životnim sposobnostima dostojnima slobodnog čovjeka, za razliku od ostalih poslova kojima su se bavili robovi. Nazvano *sedam slobodnih vještina* (*septem artes liberales*), sadržanih u gramatici, retorici, dijalektici, aritmetici, geometriji, astronomiji i teoriji glazbe, bile su, na neki način, osnove za sva kasnija izvođenja nastavnih predmeta i gradiva na srednjovjekovnim fakultetima. Na tome će se pristupu slično osposobljavati i srednjovjekovni vitezovi kroz svojih sedam viteških vještina: jahanje, plivanje, mačevanje, gađanje lukom i strijelom, lov, stihotvorstvo i društvene igre. Nisu, prema tome, ni najraniji kurikularni korijeni iz povijesti odgoja neotkriveni i pedagogiji nepoznati. Prema nekim istraživanjima (Poljak, 1984), naziv *curriculum* pojavljuje se u pedagogiji na prijelazu iz 16. u 17. stoljeće i znači redoslijed učenja gradiva po godištima, što je dugo, a ponegdje čak i danas, poistovjećivano s nastavnim planom i programom. Tek će Ratke i Komensky u svojim glasovitim djelima— prvi u spisu *Methodus didactica*, a drugi u *Didactica magna*— uvodeći grčki termin *didasko*, *didaskein* za novu pedagošku disciplinu didaktiku kao teoriju poučavanja, izložiti